

## EU-8 KONVERGENCIAINDEX 2006

Budapest, 2007. február

**TARTALOMJEGYZÉK**

<b><u>BEVEZETÉS</u></b>	<b>3</b>
<b><u>I. AZ EU-8 ÖSSZESÍTETT KONVERGENCIAINDEXE 2006-BAN</u></b>	<b>4</b>
<b><u>II. REÁLKONVERGENCIA AZ EU-8-BAN</u></b>	<b>7</b>
II.1. GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS, VÁSÁRLÓERŐ	7
II.2. ÁRSZÍNVONALAK	8
II.3. BÉRKÖLTSÉG	9
<b><u>III. NOMINÁLIS KONVERGENCIA AZ EU-8-BAN</u></b>	<b>11</b>
III.1. INFLÁCIÓ	11
III.2. A KÖLTSÉGVETÉSI EGYENLEG	12
III.3. ÁLLAMADÓSSÁG	13
III.4. A KÜLSŐ FINANSZÍROZÁSI IGÉNY	13
<b><u>IV. SZERKEZETI KONVERGENCIA AZ EU-8-BAN</u></b>	<b>15</b>
IV.1 AZ AGRÁRNÉPESSÉG ARÁNYA	15
IV.2. A KORRUPCIÓ ALAKULÁSA	15

## BEVEZETÉS

Az ICEG Európai Központ és a Portfolio.hu elkészítette az újonnan csatlakozott közép-kelet-európai államokra (EU-8) vonatkozó legfrissebb konvergenciaindexét. Az első index még 2002 decemberében jelent meg, ezt azóta rendszeres frissítések követik. A nyolc új EU tagállam nominális, szerkezeti és reálkonvergenciáját jelző mutatókból képzett összesített indexe jelzi, hol tartanak ezek az országok egymáshoz, illetve az Európai Unió átlagos értékeihez viszonyítva a felzárkózás hosszú folyamatában.

### AZ INDEX SZÁMÍTÁSA

Az ICEG Európai Központ és a Portfolio.hu által megjelentetett index tíz olyan makrogazdasági mutató összevonásából készült, amelyek kifejezik az Európai Unió régi és új tagállamai közötti fejlettségbeli különbségek néhány fontos dimenzióját. A mutatók többsége az újonnan csatlakozott gazdaságok nominális, másik része reálkonvergenciáját jelzi, míg két mutató ad információt a szerkezeti felzárkózásról. Az index számítása során alkalmazott mutatók: infláció, költségvetési hiány, államadósság, a folyó fizetési mérleg hiánya (nominális konvergencia), a gazdasági növekedés üteme, az egy főre jutó GDP, valamint a bér- és az árszínvonal (reálkonvergencia), a mezőgazdaságban alkalmazottak aránya az összes foglalkoztatotthoz vetítve és a korrupció mértéke (szerkezeti konvergencia).

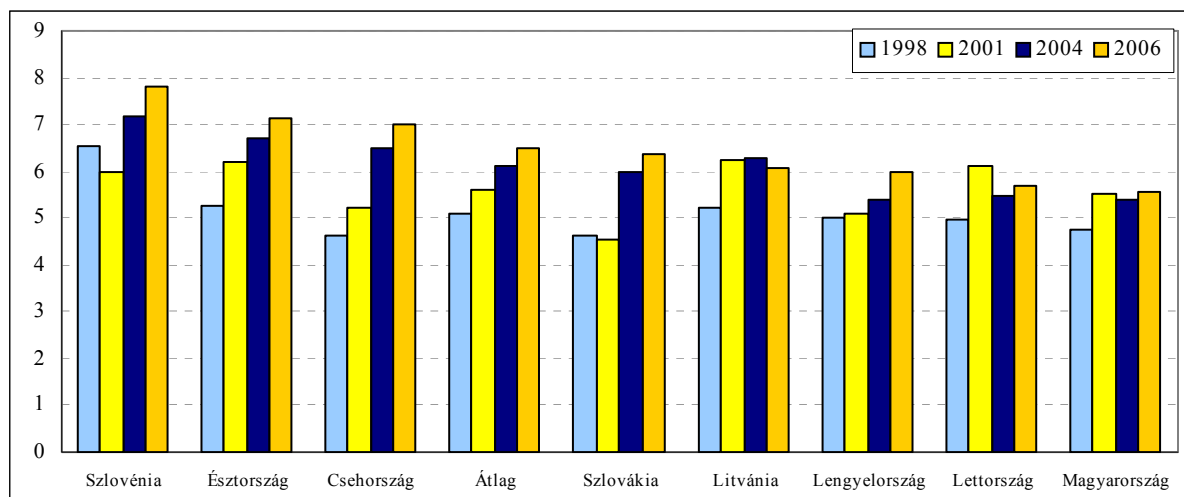
A 0-tól 10-ig terjedő skálán 10-es osztályzatot egy olyan gazdaság érne el, amelyik éppen teljesíti a maastrichti kritériumokat (vagy jobb annál), a reálfejlettség valamint a szerkezeti mutatók tekintetében az uniós átlagnak megfelelő értékekkel bír, és kétszer olyan gyorsan növekszik. A súlyozáskor nagyobb szerepet adtunk az állományi (stock) változóknak (ár- és bérszínvonal, egy főre jutó GDP), míg a hektikusabban ingadozó folyó (flow) mutatók (infláció, költségvetési egyenleg stb.) relatíve kisebb súllyal szerepelnek. Így az indexben egyszerre szerepelnek olyan mutatók, melyek azt vizsgálják, hogy a maastrichti kritériumoknak megfelel-e az ország, reálfejlettségben hol tart a gazdaság, és milyen mértékben térnek el fontos szerkezeti mutatói az EU átlagától.

## I. AZ EU-8 ÖSSZESÍTETT KONVERGENCIAINDEXE 2006-BAN

A 2006-os előzetes adatok alapján összeállított konvergenciaindexben nem történt jelentősebb változás 2005-tel összevetve. A rangsor élén a korábbi három évhez hasonlóan továbbra is Szlovénia, Észtország és Csehország állnak, és a három gazdaság közötti relatív pozíció sem változott számottevően ebben az időszakban. A szlovén index elsősorban a vásárlóerő-paritáson számított magas egy főre eső nemzeti jövedelemnek, bér- és árszintnek valamint az euró-zónába történő egyedüli belépéssel jelzett makrogazdasági stabilitásnak, a cseh mutató a gyors növekedésnek és árstabilitásnak, míg az észt a gyors gazdasági növekedésnek és ezzel párhuzamosan zajló erőteljes felzárkózásnak tudható be.

Az indexben a sorrendet tekintve két változás következett be 2006-ban a megelőző évhez képest. Egyrészt Szlovákia mögött minimálisra mérséklődött az eltérés Lengyelország és Litvánia között: az előbbi a megelőző évek átlagához képest gyors növekedésnek köszönheti az előrelépést, míg az utóbbi magas inflációjának a visszacsúszást. Másrészt Magyarország utolsó előtti helyét át kellett, hogy adja Lettországnak a kiéleződő makrogazdasági problémák következtében.

### 1. Grafikon. A konvergenciaindex a nyolc EU tagállamban



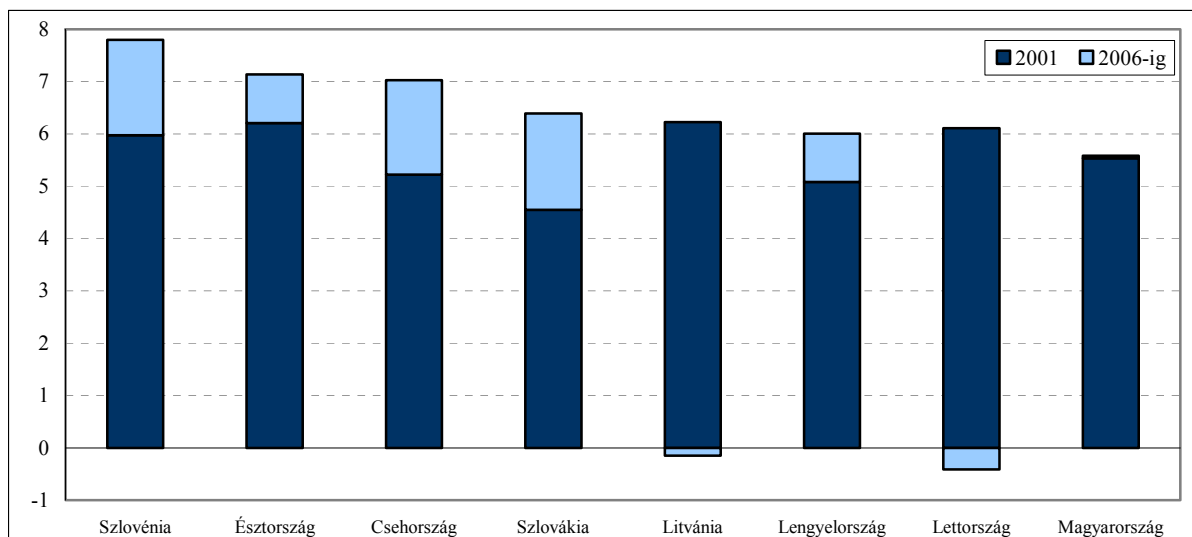
Tavaly összességében megtorpant a konvergencia-folyamat a nyolc ország átlagát tekintve: a konvergenciaindex átlaga a 2001-től tartó folyamatos növekedést követően a 2005-ös 6,5 értéken stagnált. A megtorpanás fő oka, hogy a korábbi évekkkel szemben a folytatódó reálkonvergencia mellett lelassult, egyes országokban visszajára fordult a nominális konvergencia. A konvergenciaindex stagnálása mögött elsősorban a felerősödő makrogazdasági egyensúlyi problémák (a régióban Lengyelországot és Szlovéniát kivéve általánosan magas illetve gyorsuló infláció, több EU-8 államban romló államháztartási egyensúly) hatása mutatható ki. Ugyanakkor a reálkonvergencia erőteljes a gazdaságokban: ezt mutatják a gyors GDP növekedési ütemek, a vásárlóerő-paritáson számított bér- és árszínvonalban meglévő lemaradás mérséklődése.

Tanulságos annak áttekintése, hogy miképpen változott a konvergenciaindex értéke az elmúlt 5 év során. A grafikon jól mutatja, hogy a nyolc közép-európai és balti gazdaság teljesítménye meglehetősen ellentmondásos mind a 2001-es értékekhez, mind egymáshoz viszonyítva. Az öt év alatt a legjelentősebb és gyakorlatilag azonos mértékű növekedést Szlovákia, Szlovénia és Csehország érte el az index értékében. Szlovákia esetében ez a gyors gazdasági

növekedésnek és ezzel összefüggésben bekövetkező reálkonvergenciának tudható be, Szlovénia esetében a makrogazdasági stabilitásnak, míg Csehország esetében a két tényező nagyjából azonos súllyal esik számításba. A három legerőteljesebb javulást mutató gazdaságot kissé lemaradva követi Észtország és Lengyelország, elsősorban a növekedési teljesítményüknek és Lengyelországban az elmúlt években erőteljesen javuló makrogazdasági helyzetnek (alacsony infláció, mérséklődő államháztartási hiány) köszönhetően.

A grafikon jól mutatja azt is, hogy 2001-hez képest Magyarország érdemben nem javított helyzetén a rendkívül összetett alakuló növekedési és makrogazdasági mutatók következtében. Ugyanakkor a teljes országcsoportból két ország (Litvánia és Lettország) esetében csökkent az index értéke 2006-ban 2001-hez képest. Ezt mindkét balti államban a felerősödő makrogazdasági egyensúlyi problémák, ezen belül az elmúlt 2-3 évben erőteljesen gyorsuló infláció eredményezték. Annak ellenére, hogy a két balti állam indexe csökkent 2006-ban 2001-hez képest, a sorrendben Magyarország az utolsó helyen szerepel, nagymértékben lemaradva az élen álló gazdaságoktól. Míg 2001-ben a lemaradás az index értékében 0,7 volt, addig ez 2006-ra 2,1-re növekedett.

## 2. Grafikon. A konvergenciaindex változása 2001-2006 között

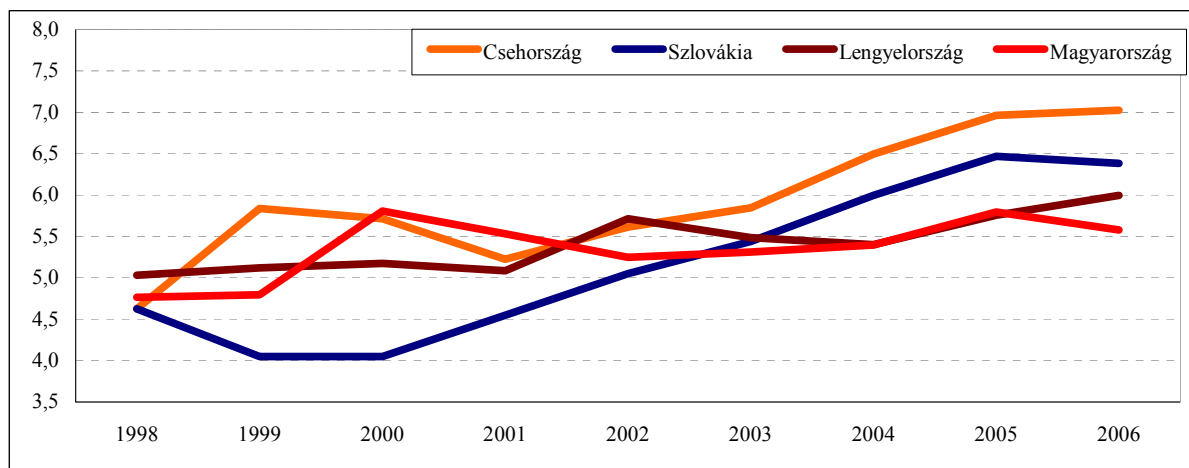


Érdeemes áttekinteni egyes gazdaságok helyzetét az index alakulása szempontjából. Tavaly két ország esetében (Litvánia és Magyarország) erőteljes csökkenés volt tapasztalható az index értékében. Litvániában a felerősödő makrogazdasági egyensúlyzavarok játszottak döntő szerepet: megjelenik benne a fogyasztói áremelkedés ütemének gyorsulása és a növekvő folyó fizetési mérleg hiány hatása. A fogyasztói árak megfigyelt és – a litván euró-zónához történő csatlakozás elutasításának formális indoklásában is szereplő – várható gyorsulása a belföldi kereslet (ezen belül a hitelfelvétel ugrásszerű emelkedésével bővülő lakossági fogyasztás) és a munkabérek, valamint az adminisztratív árak emelkedése miatt következik be. Az inflációs mutató megugrása mellett a gyors növekedés összességében semlegesén érintette az indexet, mert javította az ország helyzetét a reálkonvergencia egyik mutatójában (a PPS alapon számított egy főre eső GDP), de rontotta a folyó fizetési mérlegben a növekvő importkereslet következtében.

Litvániához hasonlóan romlott 2005-ről 2006-ra Magyarország indexe is, elsősorban a felerősödő makrogazdasági egyensúlyzavarok következtében. Az index csökkenéséhez elsősorban a fiskális problémák kiéleződése járult hozzá mind a költségvetési deficit, mind ehhez kapcsolódóan kisebb mértékben az államadósság növekedése révén. Ugyanakkor az

indexet tovább rontotta az év közben gyorsuló és a 2005-ös szintet meghaladó éves átlagos fogyasztói árindex is. Végezetül figyelembe kell venni azt is, hogy 2006-ban negyedévről negyedévre lassult a GDP növekedési üteme és a 4 százalékos reál GDP növekedés elmaradt mind a 2005-ös 4,2 százalékos, mind a 2004-es 4,9 százalékos bővüléstől. Az index csökkenése nyomán a magyar konvergenciaindex 2006 végén visszatért a 2001-es szintre (5,58 és 5,53 az index értéke 2006-ban és 2001-ben), miközben 2001 óta a többi 7 új tagállam konvergenciaindexé átlagosan több mint 1 ponttal 5,6-ról 6,8-ra emelkedett, jelezve Magyarországnak növekvő relatív lemaradását.

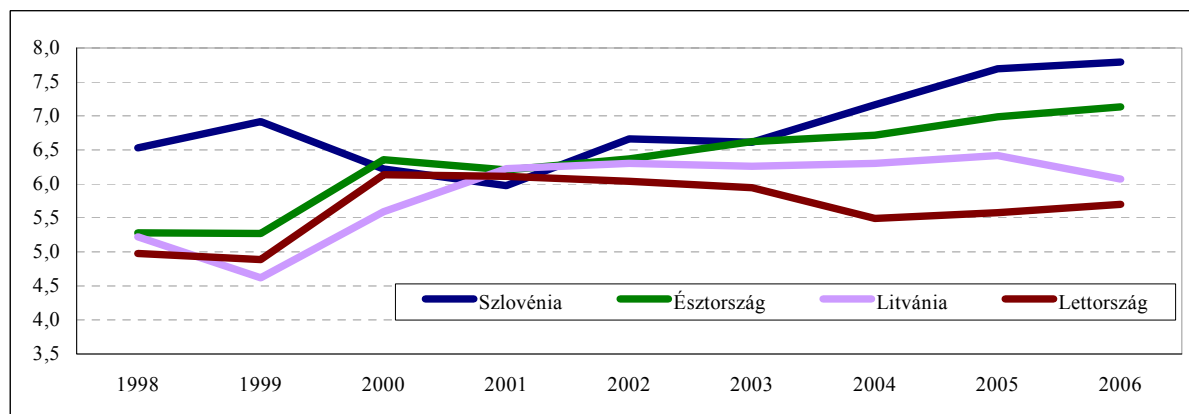
### 3. Grafikon. A konvergenciaindex a négy közép-európai államban



Tavaly az index értéke legerőteljesebben Lengyelországban növekedett, köszönhetően a gazdasági növekedés gyorsulásának: a lengyel GDP 2006-ban a 2005-ös 3,5 százalékos növekedést követően 5,2 százalékkal bővült. A gyorsuló növekedésben a háztartások erőteljes bérnövekedés és enyhülő likviditási korlát által ösztönzött fogyasztás bővülése, valamint a magánszektor élénk beruházási aktivitása áll. Az utóbbit elsősorban az erős FDI beáramlás, a megnyíló EU Strukturális Alapok beruházásokat élénkítő hatása ösztönözte.

Tavaly jelentősen növekedett még az index értéke Lettországnak, ami mögött elsősorban a gyors gazdasági növekedés hatása mutatható ki, amely 2005-2006-ban összességében meghaladta az évi 10 százalékos növekedést. A gyors növekedés egyik legfontosabb hatása az államháztartás bevételeinek növelése révén a költségvetési egyenleg javulása, a fiskális többlet bővülése volt. Ugyanakkor az immár 2001 óta töretlen 7 százalékos feletti növekedés eredményeképpen emelkedtek a jövedelmek is, és ez a PPS alapon számított bérszínvonal növekedését eredményezte.

### 4. Grafikon. A konvergenciaindex Szlovéniában és a három balti államban



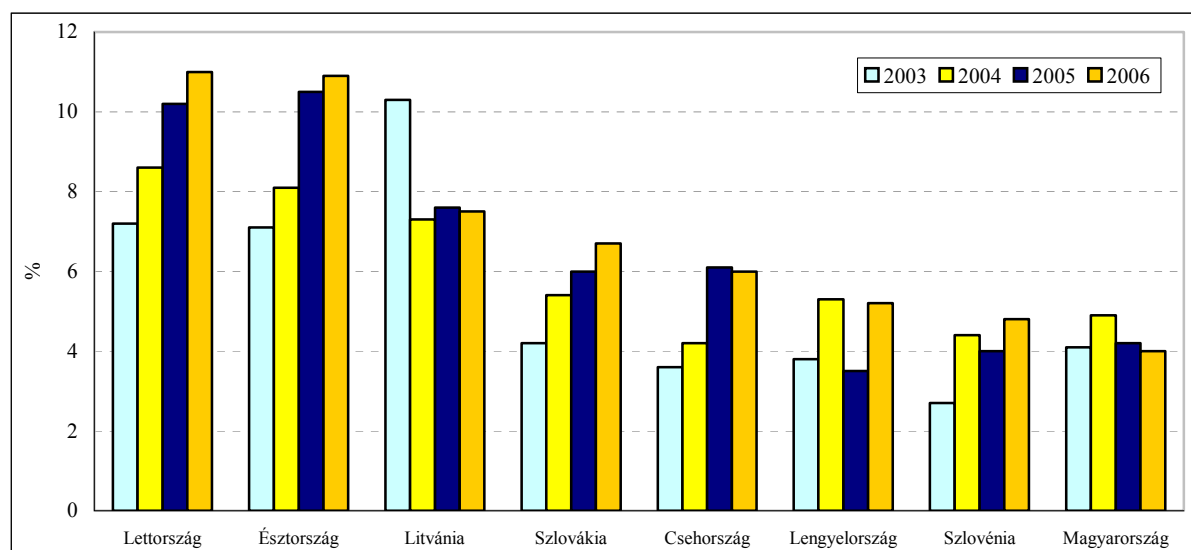
## II. REÁLKONVERGENCIA AZ EU-8-BAN

### II.1. Gazdasági növekedés, vásárlóerő

Az EU-8 GDP-jének átlagos növekedési üteme a 2005. évi 4,7 százalék után 2006-ban 5,6 százalékra gyorsult. A világgazdasági konjunktúra szempontjából a tavalyi év különösen kedvező volt. Az Európai Unió 15 régi tagországának átlagos növekedési üteme is jelentősen megugrott: a 2005. évi 1,5 százalékkal szemben 2006-ban 2,7 százalékos bővülést regisztrálhattunk. A növekedési ütemekben az EU újonnan csatlakozott és régebbi tagországai közötti differencia tehát kissé csökkent ugyan, de még mindig legalább kétszeres a bővülés üteme az újonnan csatlakozottak körében a korábbi tagországok átlagához képest.

Az új tagok között a növekedési ütemek alapján egy ideje megkülönböztették a nagyon intenzíven bővülő balti gazdaságokat, illetve a valamivel mérsékeltebb növekedést felmutató visegrádi országokat és Szlovéniát. A növekedés szerkezetét vizsgálva is mutatkozik jogosultsága a megkülönböztetésnek: a balti országok magas növekedési ütemét a kimagaslóan erős belföldi kereslet (lakossági fogyasztás és beruházások) magyarázza, míg a nettó export hozzájárulása a növekedéshez erősen negatív és trendjében stagnáló vagy romló. Ezzel szemben a másik öt ország növekedésében a nettó export növekedési hozzájárulása pozitív, de legalább javuló, miközben Szlovákia kivételével a belső kereslet bővülése nem minősíthető kiugróan magasnak.

#### 5. Grafikon. A reál GDP éves növekedési üteme



A legtöbb országban egyébként 2006 tovább élénkülő gazdasági növekedést hozott, csak Litvánia, Csehország és Magyarország GDP-bővülésének üteme csökkent minimális mértékben. A legmagasabb növekedési ütemet Lettország produkálta 11,2 százalékkal, de egymást követő második évben maradt kétszámjegyű a gazdaság bővülésének üteme Észtországban is (10,9 százalék). Litvánia a maga 7,5 százalékos GDP-növekedésével lemaradni látszik balti társaitól. Az öt közép-európai gazdaságból Szlovákia növekedett a legintenzívebben 2006-ban (6,7 százalék), míg a sor végén 4 százalékos bővüléssel Magyarország található.

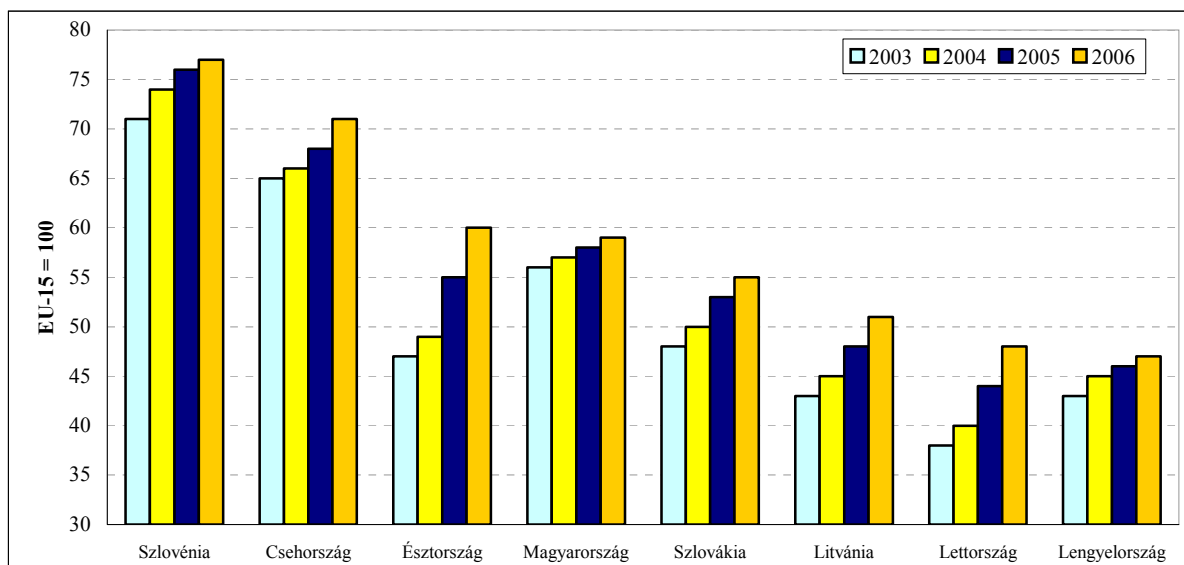
A vásárlóerő-alapon (PPS – purchasing power standards) számolt egy főre jutó GDP tekintetében folytatódott az EU-8 és a korábbi 15 tagállam közötti jövedelmi rés szűkülése.



Az utóbbi évek kimagasló növekedési ütemeinek következtében a balti országok mutatták a leggyorsabb felzárkózást: az EU-15-höz viszonyítva Észtország a 2003. évi 47 százalékról 2006-ra 60 százalékig, Litvánia 43 százalékról 51 százalékig, míg Lettország 38 százalékról 48 százalékig jutott.

Moderáltabb felzárkózás volt tapasztalható az EU-15-höz fejlettségben legközelebb álló Szlovénia és Csehország esetében. Előbbiben 2006-ra a vásárlóerő-alapon számolt egy főre jutó GDP elérte a korábbi tizenöt tagállam átlagának 77 százalékát, Csehországban pedig meghaladta a 70 százalékát. Hasonló ütemben zárkózott fel e mutató tekintetében a jóval kevésbé fejlett Szlovákia is. A leglassúbb felzárkózást Magyarország és Lengyelország mutatta fel. Előbbi így átadta a képzeletbeli dobogó harmadik fokát Észtországnak, utóbbi pedig a legutolsó helyre került az EU-8 között.

### 6. Grafikon. A PPS alapon számolt egy főre jutó GDP az EU-15 százalékában



Az idej növekedési kilátások a világgazdasági konjunktúra mérséklődésének következtében valamivel visszafogottabbak a tavalyinál. A balti országok körében jelentősebb mérséklődés várható a növekedési dinamikában, a visegrádi országok és Szlovénia esetében pedig kisebb csökkenés valószínű a 2006. évi ütemekhez képest. Magyarország kissé kilóg a képből: a megszorító intézkedések miatt arányában radikálisan csökken a gazdaság bővülésének üteme az idej évben. A vásárlóerő-alapon számított egy főre jutó GDP mutatóval megragadott felzárkózás tekintetében mindez azt jelenti, hogy nagyjából az eddigi trendek alapján folytatódnak a folyamatok a legtöbb országban (hiszen az EU-15 gazdasági bővülése is csökkenő lesz az idej évben), Magyarország azonban 2007-ben valószínűleg nem mutat majd felzárkózást, hanem stagnál.

## II.2. Árszínvonalak

Az árszínvonal alapján felállított sorrendben az elmúlt évek nem hoztak jelentős változást. Továbbra is a szlovén árszint áll a legközelebb az EU-15 átlagához, annak 72 százalékát éri el. Szlovénia az egyetlen ország a régióban, ahol az elmúlt években nem volt megfigyelhető az árak szisztematikus felzárkózása. Ez annak köszönhető, hogy egyrészt a szlovén és a nyugat-európai árak közti eltérések sok esetben igen csekélyek; másrészt az elmúlt évek dezinflációja mellett az árszint növekedése értelemszerűen megtorpant. A régió többi

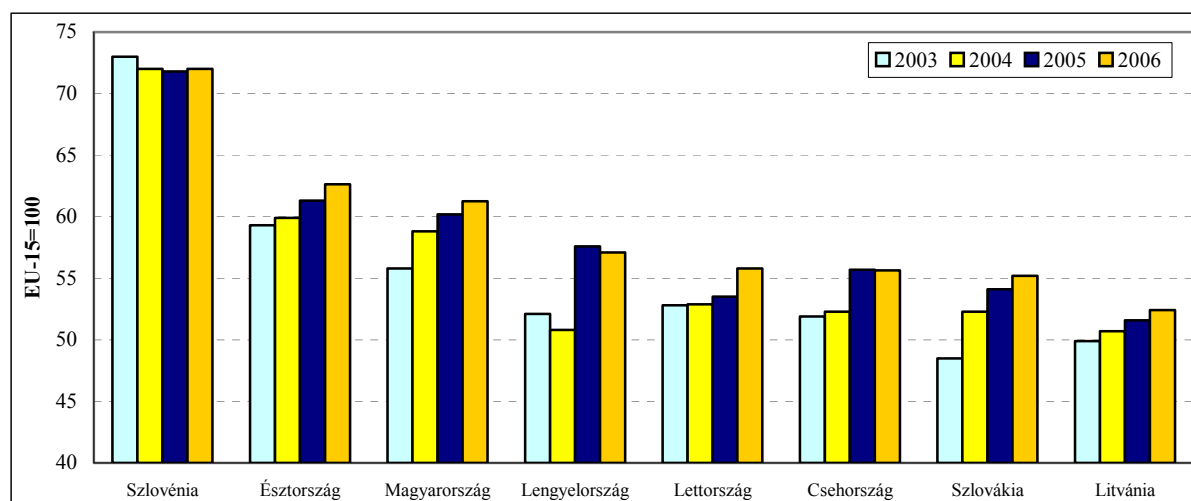


országában folytatódik az árak felzárkózása. A visegrádi országokban a magasabb átlagos infláció miatt gyorsabb volt a felzárkózási ütem, mint a balti államokban. Am a gyorsuló infláció a három északi országban is új lendületet ad az árszint növekedésének.

Az árszintben megfigyelhető eltéréseket Nyugat-Európához, illetve egymáshoz képest több tényező magyarázza. Fontos a szabályozott árak szerepe, különösen mivel Kelet-Közép-Európában viszonylag magasabb a szabályozott árú termékek aránya a háztartási fogyasztásban. E termékek (köztük az energia) ára gyakran nem érte (éri) el a tényleges költségek szintjét. Ez nem csupán közvetlenül jelentkezik a fogyasztás árszintjében, hanem közvetetten más termékek előállításának költségeit is mérsékli. A folytatódó piaci liberalizáció (például az energiaszektorban 2007 közepén) e nyomott árak emelkedését válthatja ki.

Szintén alacsonyabb a nyugat-európai átlagnál számos, nemzetközi kereskedelemben nem kerülő termék, szolgáltatás ára. Ennek oka az ottaninál alacsonyabb bérköltség és a kisebb tőkeintenzitás. A jövőben a bérek felzárkózásával a munkaiigényesebb szolgáltatások árának további felzárkózása várható. Másfelől a nemzetközi kereskedelemben kerülő termékek áraiban egyre kevesebb különbség fedezhető fel az EU nyugati és keleti tagállamai között. A fennálló eltéréseket elsősorban az eltérő adók, szállítási költségek, minőségi különbségek és a kiskereskedelmi verseny intenzitása magyarázzák.

### 7. Grafikon. A háztartási fogyasztói kosár árszintje az EU-15 átlagának arányában



### II.3. Bérköltség

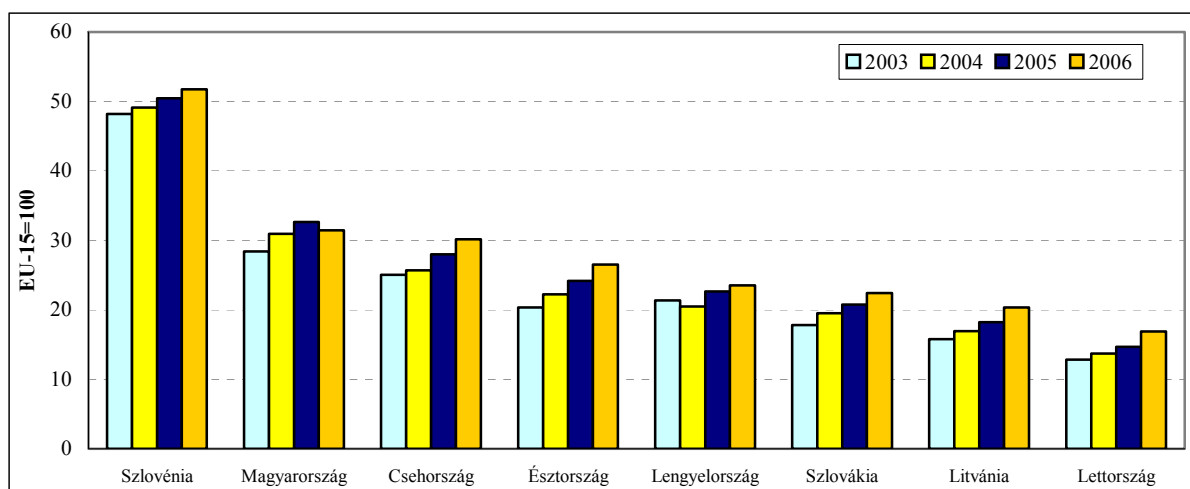
A bérszint felzárkózása az egész régióban folytatódott az utóbbi években. Az országok rangsora egyedül Lengyelország és Észtország helycseréjével változott. A szlovén nominális bérszint az EU-15 átlagának 52 százalékát éri el, míg a többi országé nagyjából 20-30 százalék között található. Az alacsony bérszint több országban jelentős ösztönzés az elvándorlásra. Lettország, Litvánia és Lengyelország különösen sok munkaerőt veszített az EU-csatlakozás óta.

A migráció segít enyhíteni a munkanélküliség problémáját, és a hazautalt jövedelmek valamint a visszatérők tapasztalata otthon is fellendülést hozhat. Ugyanakkor egyes szektorokban krónikus munkaerő-hiány alakult ki. Ez fűti a bérek növekedését, ám költségoldalról magasabb inflációt is okoz. Másfelől az alacsony bérköltség e régió számára komoly versenyelőnyt jelent Nyugat-Európával szemben. A feldolgozóiparon túl egyre több

szolgáltató cég helyezi át tevékenységét a régióba. Ez a régió számára természetesen kedvező, de Nyugat-Európában aggodalmakat okoz annak ellenére, hogy nem mutatható ki drámai munkahely-vesztés a régi EU-tagokban.

Minden országra egyformán jellemző volt a (nemzeti valutában kifejezett) béremelkedés, de az euróval szembeni árfolyammozgások tovább árnyalják a képet. A balti országok gyors felzárkózása tisztán a bérek növekedéséből fakad. Ezt a gyors termelékenység-növekedés, valamint kormányzati intézkedések (pl. közszféra béremelései) alapozták meg. Ezzel szemben a visegrádi országokban a baltiakénál csekélyebb ütemű növekedés volt tapasztalható. Ez nem is meglepő tekintve ezen országcsoport magasabb kiinduló jövedelmi szintjét: nagyobb lemaradás esetén gyorsabb lehet a kezdeti felzárkózás. Ugyanakkor az árfolyamok erősödése szintén emelte az euróban mért bérszinteket a visegrádi országokban. Magyarországon 2006 jelent kivételt: a forint gyengülése ellensúlyozta a bérnövekedést.

### 8. Grafikon. Bérköltség euróban, aktuális árfolyamon, az EU-15 átlagának arányában



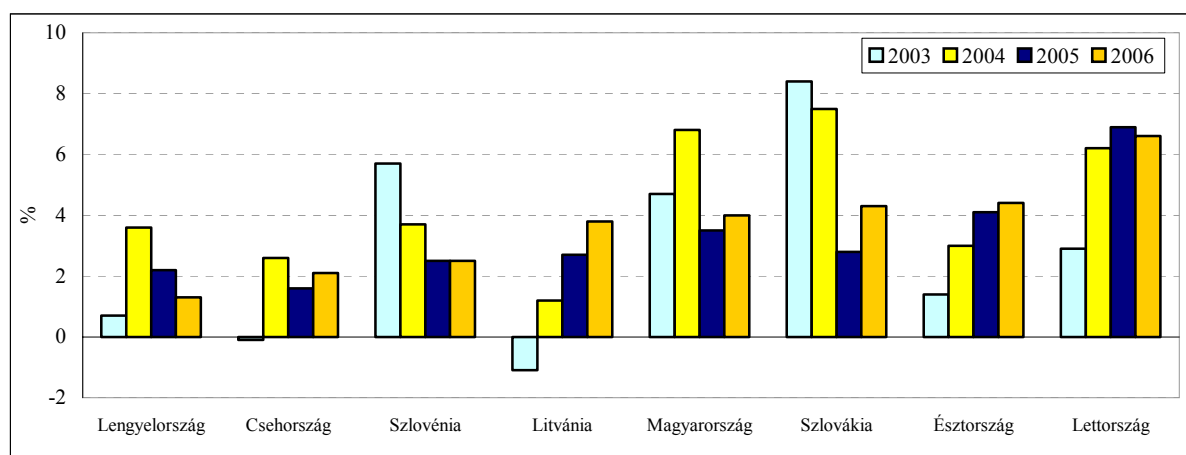
A bérek felzárkózása nem egyik napról a másikra történik. Bár az EU-csatlakozással kapcsolatban voltak várakozások a bérnövekedés felgyorsulásával kapcsolatban, a csatlakozás önmagában nem kellett, hogy ilyen hatással járjon. Azonban Nyugat-Európa ma pszichológiailag közelebb van, mint néhány éve, így a társadalmi elvárások nem csökkentek.

### III. NOMINÁLIS KONVERGENCIA AZ EU-8-BAN

#### III.1. Infláció

Az országok infláció szerinti rangsora 2003-2006 között jelentősen átrendeződött. A korábban igen alacsony inflációs rátákat felmutató balti országokban a belső kereslet által fűtött gazdasági növekedés fokozatosan gyorsuló inflációs ütemet eredményezett. Ennek köszönhetően 2006-ban Lettország és Észtország nyújtotta a legrosszabb inflációs teljesítményt 6,6 illetve 4,4 százalékkal. Ezzel szemben a visegrádi országokban kisebb-nagyobb mértékű defláció zajlott le. 2006-ban 1,3 százalékkal Lengyelországban volt a legalacsonyabb az infláció mértéke, amit egy átmeneti, 2004-es megugrást követően sikerült fokozatosan elérni. Csehország tovább tartja stabilan alacsony inflációját. Szlovéniában az euró bevezetése érdekében történtek erőfeszítések az infláció megfékezésére. Eredménytel: 2003-2006 között 5,7-ről 2,5 százalékra csökkent az árnyövekedés üteme. Magyarországon és Szlovákiában szintén sikerült lejjebb tornászni az infláció mértékét, bár 2006 mindkét országban a defláció megtorpanását hozta.

#### 9. Grafikon. Inflációs ráták

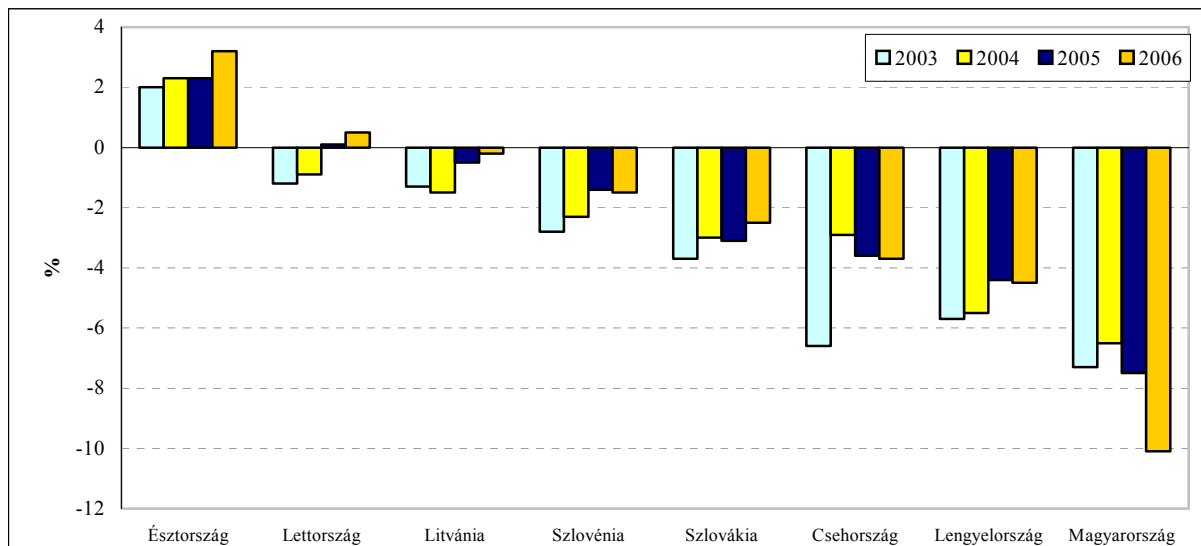


A szinte általánosnak mondható 2004-es megugrás elsősorban az EU-csatlakozás egyszeri hatásaival magyarázható. Az adóharmonizáció és a szabályozott árak emelkedése felfelé tornászta az inflációt, bár egyes termékcsoportok (pl. élelmiszerek) körében az importverseny árcsökkenést hozott. 2005-2006-ban a defláció ellen dolgoztak a magas energiaárak, bár a gyenge dollár és a visegrádi országokban az erősödő valuták miatt hatásuk mérsékelt maradhatott. A belső kereslet erősödése a legtöbb országban inflációs nyomást gerjeszt. Az élénkülő keresletet több tényező magyarázza. A jövedelmek növekedése és a javuló hitelfelvételi lehetőségek a háztartások fogyasztását serkentik, miközben több országban kiemelkedően nőnek az ingatlanberuházások is. A kedvező konjunkturális helyzet és a beáramló EU-s források a beruházási kedvet élénkítik. Eközben több országban (különösen Magyarországon) lazult a fiskális politika, további keresletet generálva. A közeljövőben a balti országokban a mérséklődő gazdasági növekedési ütem mellett az infláció is csökkenhet. Magyarországon 2007-ben az infláció átmeneti megugrása várható a költségvetési stabilizáció mellékhatásaként, míg a többi országban csekély mértékben csökken.

### III.2. A költségvetési egyenleg

2006-ban az EU-8 költségvetési hiányának átlaga mindössze a GDP 2,1 százalékát érte el, ami valamivel jobb is, mint az EU-15 2006-ban várható átlaga. Az ESA-95 módszertan szerint kalkulált egyenlegeket tekintve (azaz a nyugdíjreformok hatásával nem korrigálva) három ország, Csehország, Lengyelország és Magyarország deficitje haladta meg a maastrichti konvergencia-kritériumok között szereplő 3 százalékos küszöbértéket. Mindamellett enyhén romló költségvetési egyenleget produkált az említett három országon kívül Szlovénia is.

#### 10. Grafikon. A költségvetés ESA-95 szerinti egyenlege a GDP százalékában



A hagyományosan nagyon fegyelmezett fiskális politikát folytató balti államokban az egyenleg javulása folyamatos, ami főként a vártnál sokkal kedvezőbben alakuló bevételi oldal eredménye. Az erőteljes gazdasági növekedés következtében mindenekelőtt a társasági adók alakulnak kedvezőbben a költségvetési tervekben szereplőkhöz képest, de ezzel párhuzamosan a társadalombiztosítási befizetések szerepe is jelentős. Észtország és Litvánia még jelentősebb adócsökkentéseket is „megengedett” 2006-ban. Kiadási oldalon a növekvő kormányzati beruházások ellenére sincs számottevő növekmény, hiszen az alacsony államadósság miatt a kamatfizetések szintje már-már elhanyagolható.

Csehország, Lengyelország és Magyarország kivételével a folyamatok alapvetően szintén javulók. Csehországban főként a bevételek felültervezése vezetett a 2006-os hiány emelkedéséhez, a kiadási oldal viszonylag megfelelt az elfogadott költségvetésnek. Lengyelországban a „kreatív könyveléssel” (azaz nyugdíjkorrekcióval) vezetett költségvetési hiány alatta marad a maastrichti kritériumnak, a deficit növekedésének így az ottani gazdasági közvélemény nem tulajdonít jelentőséget. Magyarországon azonban a bevételi oldal elmaradása a tervezettől csak az egyik, mégpedig kisebb problémát jelentette. A GDP 10 százaléka fölé emelkedő ESA-95 szemléletű hiány kialakulásában a kiadási oldal súlyos túllépései, a fiskális fegyelmem csaknem teljes hiánya játszotta a főszerepet.

Az idei évben lényegi változások nem várhatók, bár a költségvetési egyenleg javulása csak Szlovákia és Magyarország esetében várható, a többi ország esetében enyhébb romlásra vagy stagnálásra lehet számítani. Magyarországon a kiigazítások következtében ugyan akár három százalékponttal is csökkenhet a GDP-arányos költségvetési deficit, de ettől még továbbra is

mélyen a maastrichti küszöbérték alatt marad a mutató, és továbbra is kiugrónak számít a hiány az újonnan csatlakozott országok körében.

### III.3. Államadósság

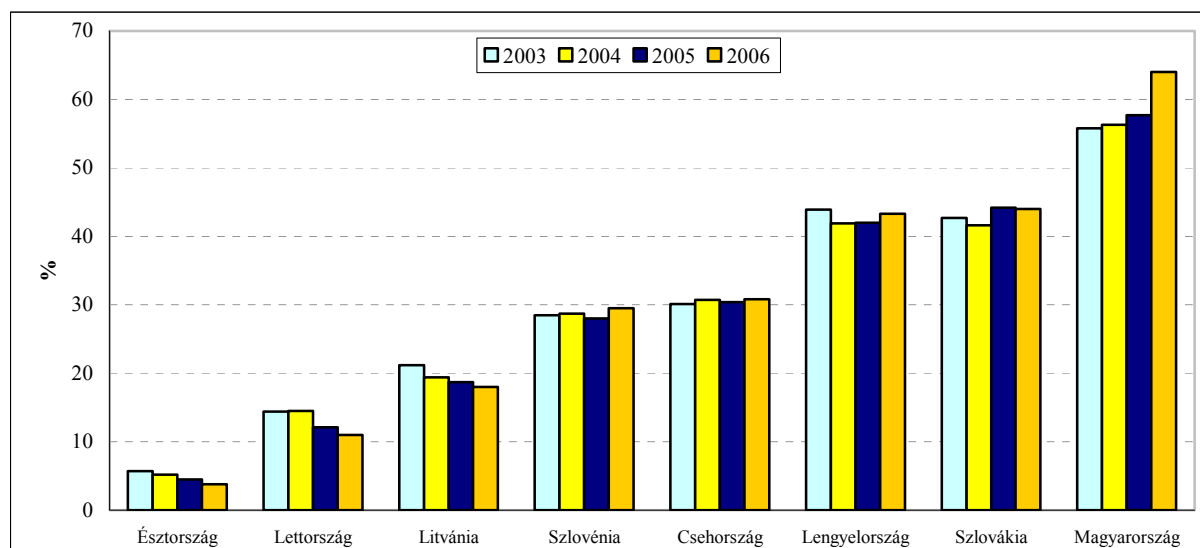
Az államadósság állománya szempontjából az EU-8 gazdaságokból ismét külön csoportot képviselnek a balti országok. Ezekben a GDP 20 százaléka alatti az államadósság, és az amúgy is kedvező költségvetési egyenlegek, valamint a gyorsan növekvő GDP következtében az arány további csökkenése szinte automatikusan bekövetkezik az elkövetkező években is.

Magyarország kivételével a többi ország a GDP nagyjából 30-40 százalékát kitevő államadóssággal rendelkezik, a költségvetési politika azonban ezekben az országokban is kellően fegyelmezett ahhoz (az elsődleges egyenlegek alakulása alapján), hogy a reális növekedési pálya mellett a GDP-arányos államadósság szintje kényelmesen és tartósan a maastrichti, 60 százalékos küszöbérték alatt maradjon.

Magyarország az egyetlen, ahol 2003-tól kezdődően már az elsődleges egyenleg is erőteljesen romló pályára állt, így az adósság nemcsak, hogy növekvő trendet mutatott fel, de átlépte az említett 60 százalékos küszöbértéket is. Ez esetben aligha enyhítő körülmény, hogy az EU-15 országcsoport átlagos államadóssága is 60 százalék fölötti, ezt ugyanis néhány „notórius” ország múltban felhalmozott adóssága okozza és a jelenlegi trendek ebben a körben inkább a csökkenés irányába mutatnak.

Az idei év kilátásai: a balti országokban a GDP-arányos államadósság további csökkenése, míg a többi országban a lassuló GDP-növekedés és a (Magyarország és Szlovákia kivételével) nem javuló költségvetési egyenlegek az államadósság enyhén növekszik majd a GDP arányában.

#### 11. Grafikon. Államadósság a GDP százalékában

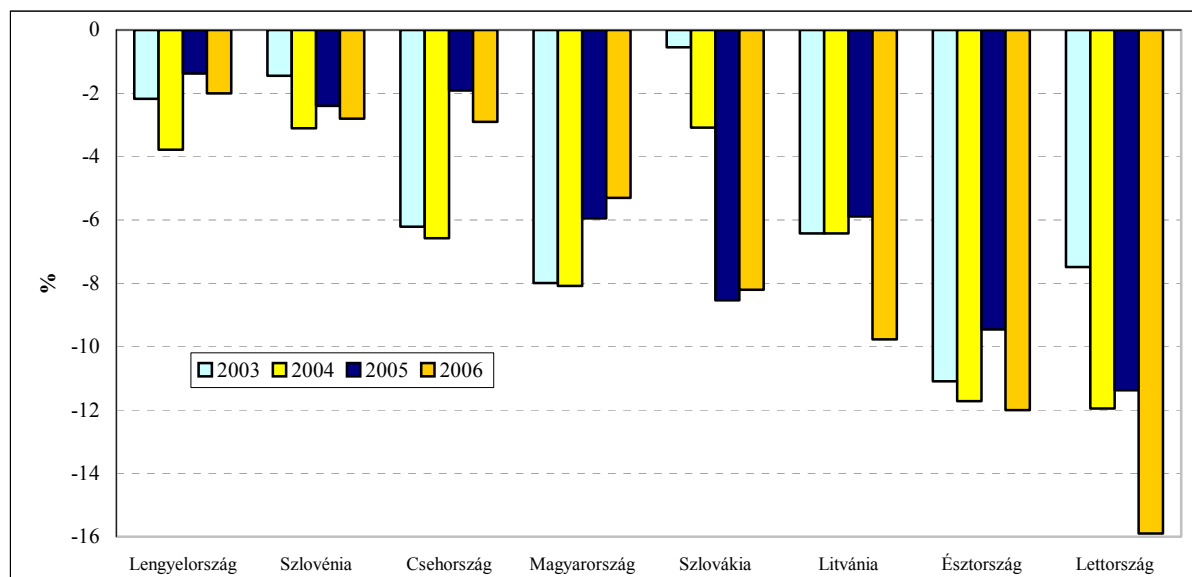


### III.4. A külső finanszírozási igény

A folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlegeként számított külső finanszírozási igény tekintetében jelentősen megváltozott az a korábbi ismert kép, hogy a balti országok Csehországgal és Magyarországgal alkotják a (hosszú távon) fenntarthatatlanul magas

hiányokat halmozók csoportját. Bár a baltiakra továbbra is magas külső finanszírozási igényvel bírnak (2006-ban gyakorlatilag csaknem mindhárom ország kétszámjegyű hiányt produkál a GDP százalékában), az erőteljesen javuló nettó export mind Csehországot, mind Magyarországot a hiány erőteljes csökkenésének útjára állította. Ellenben Szlovákia az elmúlt négy év alatt a balti országok csoportjához látszik csatlakozni, amint az utóbbi évek erőteljes külföldi közvetlen beruházásai egyelőre inkább még a kereskedelmi mérleget és a jövedelem átutalások egyenlegét egyaránt rontó fizetési forgalmat eredményeztek. A jövedelmi egyenleg (főként a közvetlen befektetéseken keletkezett jövedelmeknek tulajdonítható<sup>1</sup>) romlása egyébként az összes országban megfigyelhető, de ezt a nettó áru- és szolgáltatásexport javulása nem egy esetben túlsúlyozza.

## 12. Grafikon. A folyó fizetési mérleg és a tőkemérleg együttes egyenlege a GDP százalékában



Az igen magas külső finanszírozási igényű balti országokban a hiányt teljes mértékben a magánszektor kereslete okozza, és a hiány jelentős részét adósságot nem generáló tőkebeáramlások (közvetlen befektetések illetve részvényekbe történő portfólió befektetések) fedezik. Mindamelllett a bankrendszer erősen növekvő rövid lejáratú külföldi kötelezettségei (melyek kialakulásában nagy szerepe van a lakossági devizahitelezés expanziójának) még teljesen kiegyensúlyozott (sőt, többleteteket generáló) költségvetés mellett is növelik a pénzügyi rendszer kockázatát. Szlovákiában a magas folyó fizetési mérleg hiány egyelőre szintén biztosan finanszírozható, és amint az utóbbi idők befektetései már a nettó export növekedésében is lecsapódnak, a hiány visszatérhet egy jóval kezelhetőbb szintre, bár a jövedelmi egyenleg romlása folytatódik majd.

Az idei évben mindenesetre nagyobb javulásra csak Magyarország esetében lehet számítani: itt is főként annak következtében, hogy a megszorító intézkedések a belföldi kereslet erőteljes visszafogását, ezen keresztül pedig alacsonyabb importigényt és így tovább javuló külkereskedelmi egyenleget eredményeznek. A magas hiányok lényeges enyhülésére a balti országok esetében még nem lehet számítani.

<sup>1</sup> Ezek nagy része ugyanakkor újrabefektetésre kerül.

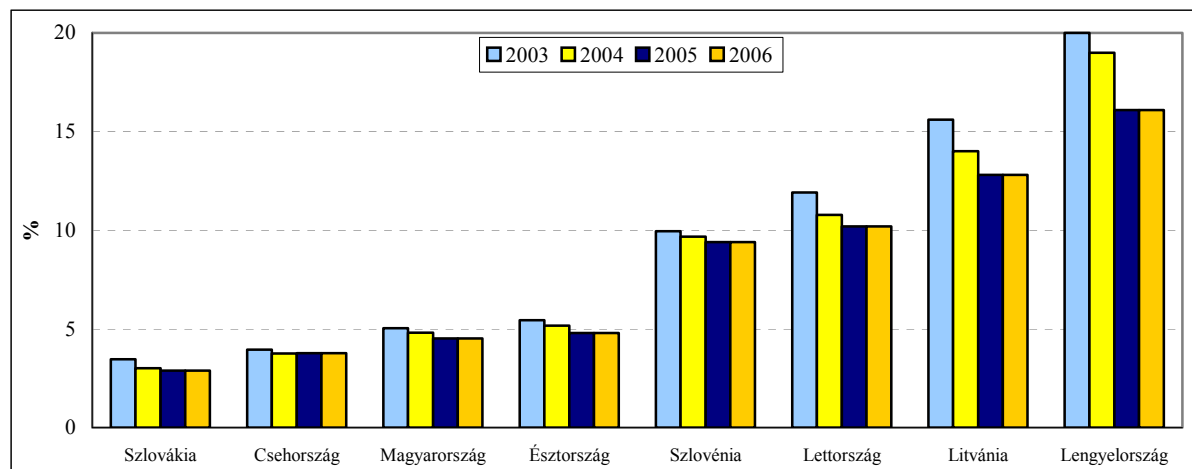
## IV. SZERKEZETI KONVERGENCIA AZ EU-8-BAN

### IV.1 Az agrárnépesség aránya

Az újonnan csatlakozott államok szerkezeti konvergenciájának egyik fontos mutatója az agrárnépesség részesedésének alakulása a teljesen belül. A nyolc országot ebben a tekintetben két csoportra lehet bontani. Az egyikben a mutató értéke nem haladja meg az öt százalékot: ide tartoznak a közép-európai államok közül Csehország, Magyarország és Szlovákia, míg a balti államok közül Észtország. E gazdaságokban a mutató értéke nem sokkal haladja meg az EU-15 2,8 százalékos átlagát. Jelentős változás a mutató értékben nem történt tekintettel arra, hogy a fontosabb szerkezeti változások már bekövetkeztek e gazdaságokban és a mutató alacsony szintje is legfeljebb kisebb változásokat enged.

A három másik gazdaság (Lengyelország, Lettország és Litvánia) esetében az agrárnépesség aránya 5-6-szorosan haladja meg az EU-15 átlagát és Szlovénia esetében is háromszoros a mutató értéke. Az elmúlt években viszont Lengyelországban és Litvániában is csökkent az agrárnépesség aránya annak ellenére, hogy a mezőgazdaságban növekedett a jövedelmi szint, köszönhetően az EU-s források beáramlásának. Ugyanakkor e három gazdaságban (különösen Lengyelországban) az átlagot meghaladó a munkanélküliségi ráta és a mezőgazdaságból esetlegesen felszabaduló munkaerő a munkanélküliek számát, vagy a foglalkoztatottak arányát csökkenti majd.

### 13. Grafikon. Az agrárnépesség aránya a teljesben



Összességében 2006-ban nem változott számottevően az agrárnépesség aránya az egyik országcsoportban sem: az alacsony részesedéssel bíró négy gazdaságban 3,9 százalékon, míg a másik csoportban 12,1 százalékon maradt. Tekintettel a szerkezeti változások sebességére, érdemes hosszabb távon vizsgálni a változásokat. 2003-hoz képest az első országcsoportban az arány 0,5 százalékponttal, a másodikban 2,2 százalékponttal mérséklődött.

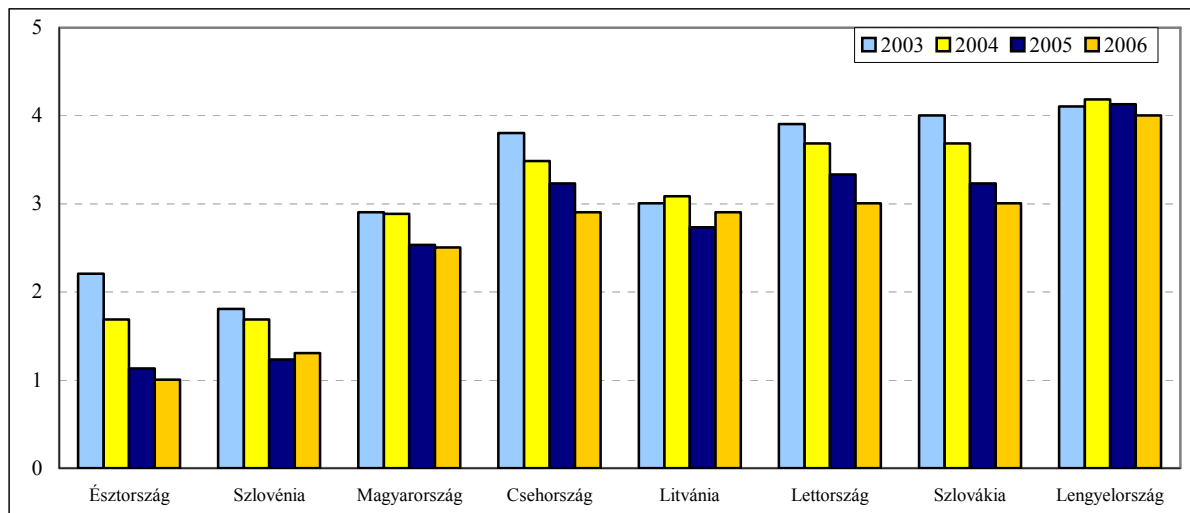
### IV.2. A korrupció alakulása

A gazdaságok felzárkózása szempontjából fontos mutató a korrupció szintje, melyről számos nemzetközi elemzés mutatta ki, hogy erőteljesen és negatívan korrelál a hosszú távú növekedés szintjével. A korrupciós index azt mutatja, hogy milyen mértékben tér el az EU-8



ország Transparency International által mért korrupciós indexe az EU-15 országainak átlagos értékétől. Minél nagyobb az eltérés, annál inkább lemarad az adott ország a fejlett európai államok átlagától a közélet tisztaságát illetően.

#### 14. Grafikon. A korrupciós index eltérése az EU-15 átlagától



Az EU-8 állam összességében a korrupciós rangsorban hátrébb helyezkedik el az EU-15 ország-csoporttal összevetve: az előző országcsoport a 24. (Észtország) és 61. (Lengyelország) hely között, addig az utóbbi az 1. (Finnország) és 54. (Görögország) között helyezkedik el és a rangsor átlagában 24 helyezéssel van különbség. Ugyanakkor a relatív lemaradás mellett is az elmúlt két-három évben előrehaladás volt tapasztalható a korrupciót tekintve: míg az index értéke 1998-2003 között változatlan 4,5 volt, addig az elmúlt három évben egyenletesen és folyamatosan emelkedett és elérte az 5,1 (az EU-15 átlaga 7,7, a korrupciós indexet vezető, legkevésbé korrumpált állam Finnország mutatója pedig 9,6 a tízes skálán).

Az EU-8 közül változatlanul Észtország és Szlovénia tekinthetők a legkevésbé korrumpáltak. E két gazdaság mutatója a spanyol és portugál szintek körül található, jelentősen megelőzve Olasz- és Görögországot is. A korrupciós index ugyanakkor látványosan javult a két gazdaságban, elsősorban Észtországban, hasonlóan a szomszédos Lettországhoz.

Az elmúlt pár évben erőteljes javulás volt tapasztalható Csehországban és Szlovákiában is. Az utóbbi országban ez a politikai változások és a bekövetkezett reformok egyértelmű jele is. Magyarország helyzete lassan, de szintén javul. Az indexet és az EU-8 államot tekintve Észtországot és Szlovéniát követjük: ez abszolút szinten az olaszországihoz hasonló, attól egy picit kedvezőbb képet mutat a korrupciót illetően.